

İktidar: Kişiler-arası, Organizasyonel ve Global Boyutları

Çarşamba, 19 Ekim 2005

KONU: İktidar farklılığı nasıl ortaya çıkar? Sosyal organizasyondan.

ROBERT MICHELS (1876-1936)

--Cologne'da doğdu—Fransız/Alman/Belçikalı bir geçmiş
--yazarlarımız arasında gerçekten akademisyen olan ilk kişi—demokrasilerin problemlerini ve devrimi, sınıf çatışmasını, sendikacılığı, kitle toplumunu (oldukça hareketli, büyük, kent tohumları), milliyetçilik, entelektüel ve seçkinlerin rolü gibi konuları çalıştı

--temel eseri: *Politik Partiler*

--**oligarşi problemi** (iktidar konsantrasyonu) formüle eden çalışmasıyla ünlüdür

demokrasi, oligarşi, aristokrasi—Bu terimleri kullanıyoruz ama bunlar ne demek?

--**yönetime katılımdaki** farklılıkları anlatır—kaç kişi katılıyor ve nereden geliyorlar?

--de Tocqueville'nin çeliksisi: demokrasi için bir tercih/istek/değer olduğunda bile, her şeye rağmen oligarşi elde edebiliriz, ya da oligarşi aristokrasiye dönüşebilir (devralınır ve gerekli şekilde değerlendirilirse)

* **demokrasi**—geniş, halkın tam katılımı (büyük sayılar olduğunda temsilciler olur, böylece temsili demokrasi =cumhuriyet). Halk politikaları belirler

* **oligarşi**—azınlık tarafından yönetim, seçilip seçilmediklerini bilmiyoruz (Michels'in bahsettiği konu)

* **aristokrasi**—miras alınan seçkinlik=azınlık

Gözlemlenebilen fenomenlerin tanımı ve değerlendirme/tercihler arasında önemli bir ayrım vardır. Çelişkinin özünde şu soru vardır, *fenomenleri değerlendirme yapmadan tarif edebilir miyiz?* Deneriz, tarifin üzerindeki sınırlamaları açıklarız, ve değerlendirmenin rolünü.

Dünyanın pek çok ulusunda, halk “oy verme/seçme hakkı” na sahiptir = **formal, temsili demokrasiler**. Liderler seçimle iş başına gelmeyi ya da indirilmeyi beklemelilerdir.

Oligarşi sadece iktidarda birkaç insanın olmasını değil aynı zamanda o birkaç kişinin **halk tarafından kolayca kontrol edilemeyeceği** anlamına gelir.

ABD: hak sahibi seçmenin 1/3 ve 40% oy verir, başkanlık seçimlerinde daha fazla, yerel seçimlerde daha az olmak üzere. Neden bu kadar düşük?

Ek etmenler:

--sonuç önceden belirlenmiştir

--adaylarda/politikalarda yeterli olmayan seçenek

--insanlar bir fark yapabileceklerini düşünmüyorlar—herhangi bir oy/seçmen

--insanlar sunulan seçenekler/politikalardan sonuç olarak etkilemeyeceklerini düşünüyorlar

--Organizasyonel/mekanik etmenler:

--oy vermek için çifte engel (oy vermek için kayıt ol, oy ver)

--iş gününde ve mesai saatleri içerisinde yapılıyor

--medya tarafından tahmin edilen sonuçlar

Avrupa’da seçmenlerin 80-90% sı oy verir. Bazı yerlerde zorunludur. İngiltere, seçimlerden önceki son haftalarda medya reklamcılığı ya da anket sonuçlarına izin vermez. Bütün Avrupa’da parlamento sistemi vardır—ulusun lideri parlamentoda en çok insanı olan partinin başındaki liderdir (böylece küçük gruplar yasama organında temsil edilirler ve bazen koalisyon hükümetlerinde de yer alırlar).

Temsiliyet—hükümetin yapısı ile ilgilidir, insanları pozisyonlara nasıl getirdiğimizle. İktidara ulaşım pozisyonları doldurmak için yaratılan yapıdan (metotdan) elde edilir.

Seçime katılan insanların sayısı ya da hükümetin belirlenmesi hangi tip hükümet olacağını ayırt eder. Seçimlerde farklı bir çeşit katılım alırsınız çünkü farklı bir hükümet organizasyonu çeşidiniz vardır.

Örneğin, bazı uluslarda, partiler için oy verirsiniz, sonra da koltukları doldurursunuz—belirli bir bölge için oy vermezsiniz. Farklı bir resim elde etmekle sonuçlanan pek çok böyle küçük kural vardır.

Anayasa Konvensiyonunda Madison ve diğerleri Amerikan hükümetini çoğunluğun yönettiği bir durum olmasını engelleyecek şekilde tasarladılar—parçalanmış gücü tutarak “**demokrasinin fazlalıklarını**” engellemesini önleyecek şekilde tasarlanmıştı. (Federalist # 10)

Michels **siyasi partilerin** içini inceledi: *Gerçekten geniş katılım istedikleri halde nasıl oluyor da bu organizasyonların kendileri oligarşik oluyorlar?*

* Siyasi partiler çalışmasının başlangıcı şu **hipotezidir**:

Geniş katılım ve demokratik değerlere bağlı olan organizasyonlarda bile kaçınılmaz olarak kuvvetli **oligarşik eğilimler** ortaya çıkar ki bu da **demokrasinin gerçekleşmesine aşılabilir olmasa da ciddi bir tehdit** sunar. (*oligarşi burada iktidarın küçük bir grubun elinde toplanmasıdır*)

“Seçilmiş olanı seçene, delege seçen kişiyi delegeye üstün kılmasına yol açan şey organizasyondur. Organizasyonun oligarşi dediğini kim söylemiş—bu oligarşinin demir kuralıdır.”

Michels psikolojik açıklamalardan tatmin olmamıştı, ve iktidarın toplanması liderlerin arzusundan dolayı ya da insanların itaatkar olmasından dolayı olmadığını iddia ediyordu. --**farklı organizasyon yapılarından gelen materyal/davranışsal kısıtlamaları** vurguladı (organizasyon= zaman içinde rollerin ve sorumlulukların düzenlenmesi ve nasıl koordine edildikleri)

--organizasyonlar geliştikçe ve **fonksiyonlarını/amaçlarını** yerine getirmeye çalıştıkça, hızlı kararlar almak zorundadırlar—büyüdükçe bütün üyelerle iletişime geçmekte zorlanırlar --aldıkları görevler daha karmaşık hale geldikçe ve iş bölümü daha da detaylı oldukça, **tam-zamanlı bir aktiviteye ihtiyaç** başlar ve bütün bunlarda **iktidarın daha az insana akması** demektir.

--iş düzenli olarak yapmaktan gelen **bilgi ve beceriden, liderlik gelişir** ve bu liderlik ertelenmeyle sonuçlanır ve kendi kapasitesinin farkına varır—*oligarşiye işte böyle varırız.*

örneğin, 1970ler—pek çok anı kitabı ve basın sivil toplum örgütlerinin, kadın hareketinin, savaş-karşıtı hareketin, vb. nasıl “demokratik değerleri” savunmaları ve tanıtılmalarına *rağmen* nasıl oligarşik olduklarını ele aldılar. Pek çok açıdan de Tocqueville’in analizine benziyor.

örneğin, Sarah Davidson kadın **bilinç yükseltme gruplarıyla** çalıştı—kadınlar hayatları/deneyimleri hakkında konuşuyor ve farklılıklarına, farklı durumlara, kültürlere, mesleklere, ırklara, vb. rağmen, hepsi de ikinci duruma atılma deneyimleri yaşamışlardı, farklı görünen ortamlarda olsa bile.

- Bir süre sonra, üniversite eğitimi olanlar ve yazarlar grubu domine etmeye başladılar. Bu becerileri olanlar olmayanların **sesi** oldular—böylece kadınlar bu kadın grupları *içerisinde* bile ikincil konuma konuldular.

--**değer verilen becerileri olanlar bu becerileri olmayanların gözetmeni oldular.**

Örneğin, Çin’deki Kültür Devrimi (bir önceki derse bakın) bunun farkına varılmasıydı—bilgi/becerinin iktidarın çekirdeği olması. Çin, eğitilmiş/entelektüeller tarafından yönetiliyordu ve köylüler hala kentlilerin sahip olduğu yaşama şansına sahip değillerdi.

Bu sürekli yeniden ortaya çıkan problemdir ... Yeni bilgi teknolojileri bu yönelişi değiştirecek mi?

Michel’in fikri: liderlerin normdan uzaklaşmaları, demokrasiden oligarşiye hareket, iktidar arzusunun bir sonucu değildi (en azından orijinal olarak). Liderler oligarşinin daha iyi olduğuna da inanmıyorlar ya da daha iyi insan olduklarına. Demokratik değerleri ihlal ediyorlar ve iktidar topluyorlar çünkü başka normlara uyduklarından, verimlilik normu, yetenek, iletişim gibi yoksa arzu ettiklerinden değil. Bu kapasitelere sahip olanlar ve bunu ifade etmeyi arzu edenler, kontrolü ele almış oluyor.

İktidar farklılıkları nereden geliyor?

Michels bu farklılıkların aktiviteleri organize etme ihtiyacı, koordinasyondan geldiğini iddia ediyor ve bu da iktidar toplanmasına yol açıyor.

Kurumsal iktidar yoğunlaşmaları miras alınan eşitsizliklere mi yol açar?

Örnek. E.DIGBY BALTZELL—19. ve 20. yüzyılın başlarındaki Amerikan siyaseti hakkında *Aristokrasiden Kasta’yı* (bazen *Protestan Kurumu* olarak da adlandırılır) yazmış olan sosyolog.

kast—miras alınan pozisyona dayalı formal sosyal tabakalaşma

Baltzell **Amerikan liderliğinin yetenek aristokrasisinden kasta** dönüştüğünü iddia etti.

--18. yüzyılda yükselen liderlik yeteneğe dayalı idi

--19. yüzyıl boyunca, bu bir kast oldu—yetenek ve erdem yerine zenginlik ve din tercih edildi

--Protestan seçkinler olarak Katolikleri ve Yahudileri onları **liderlik yolunu açacak** olan erken dönem kurum ve organizasyonlardan **sistematiik olarak dışladılar**.

--Jefferson erdem aristokrasisi –çiftçiler--olması gerektiğine inandı. Ancak zaman içinde olan çokça para kazanan ve seçkin çevreye başkasını almak istemeyen insanlardı. Statülerini kazandıkları başarılarla değil dini ve ailevi miraslarının tanımladığı şekilde belirttiler.

ABD’deki ırk ve etnik çatışmayı düşündüğümüzde, bu kalıplardaki tarihsel gelişmeleri gözlemleyebiliriz.

Örneğin, Malcolm Gladwell—*The New Yorker* dergisi yazarı

--sosyal bilimler [!] okuyor ve günlük hayat hakkındaki analizlerini makalelerinde kullanıyor
--*Neden Amerikalı öğrenciler üniversiteye girebilmek için bütün o karmaşık formları doldurmak zorundadırlar?*

Kaliforniya Üniversitesinin Berkeley kampüsünden Jerome Karabel'in araştırmasını kullanarak, Gladwell yakın zamandaki *New Yorker* makalesinde bu pratiğin tarihini anlatıyor ki kısmen bu pratik Baltzell'in bahsettiği tarihsel olaylardan gelmektedir.

--Öyle görünüyor ki 20. yüzyılın başlarında, Harvard ve Yale ve diğer birkaç prestijli üniversite öğrencileri test sonuçları ya da notlara dayanarak kabul ederlerse, tercih ettikleri zengin Protestanlar yerine çok daha fazla (20%'den fazla) Yahudi ve Katolik almak zorunda kalacaklarını keşfettiler.

-Harvard'ın rektörü Lowell bunun Harvard için iyi bir şey olmadığını düşündü— gelecekte okulu finanse etmek için gerekli olan parayı bulamayabilirlerdi. Irkçılık da bununla alakalıydı—Katolik ve Yahudilerin tembel oldukları ya da hırpani oldukları gibi küçümseyici yakıştırmalar (herhangi bir ezilen/dışlanan toplumda olduğu gibi).

--Test sonuçları ve bir oranda objektif olan (bütün gruplarda aynı olan) bilgiye dayanmak yerine, istedikleri gibi insanlar olup olmadıklarını anlamak için başvurularını mülakata almaya başladılar. Onlar hakkında şeyleri not ediyorlardı-- görünüşleri, aileleri, konuşma tarzları. Şu andaki sistem bu uygulamadan gelişmiştir— kompozisyon yazma, kendin hakkında bilgi verme.

--Asıl konu **karakter değerlendirmesi** idi—aradıkları sadece entelektüel kabiliyet değildi.

--Bu Baltzell'in bahsettiği konuyla aynıdır. **Protestan Kurumu** 20. yüzyılda kendini yeniden üretti. Bir kez bu başvurular ve mülakatlar kurumlaştığında, prestijli okullar "istenmeyen etnik grupların" sayısını azaltabildi.

--Devam eden **seçicilik**. Her zaman belli insanlar için ayrılmış pozisyonlar oldu, mesela mezunların çocukları. Özel yatılı okullardan olanlar da tercih edildi (istenen özelliklere—zenginlik, aile bağları vb.--göre önceden seçim yapmanın başka bir yolu olduğunu belirtiyor). Bu iki faktörden sonra, Gladwell atletizm en çok tercih edilen diğer grup. Başvuruları değerlendirenler bir **komünite oluşturmaları** ve bunu sürdürmeleri, dolayısıyla başka neye baksınlar ki?

MAX WEBER (1864-1920)

--Almanya'nın birleşmesi sırasında büyüdü

--avukat ve iktisatçı olarak eğitildi

--asla uzun süre bir mesleği yapmadı—daha çok özel/bağımsız bilim adamıydı (belli ki destek kaynakları vardı)

--periyodik olarak sinir bozukluğu

--son 200+ yılın en önemli sosyal bilimcilerinden birisi

--genellikle **Marx'a karşıt** olarak tanımlanır—Marxist tarih anlayışının en büyük alternatifidir

--aslında zamanının pek çok yaygın görüşüne, popüler kavramlarına karşıydı, özellikle Marx'ınkilere ama demokratik faydacılarınkilere de.

--**demokratik faydacılık** (Mill, Bentham—birey açısından bakış) ve **Marxist düşünce** (toplumun bir bütün olarak görülmesi) arasında bir orta yol tutmaya çalıştı

--nedenselliğin tamamen sübjektivist (fikirler, arzular, faydacılık gibi) ve materyalist (Marxistler) anlayışları arasında orta yolu tutmaya çalıştı

--nadiren insan arzusu/isteği/fikri (faydacılık) ya da sınıf mücadelesi [kolektif bir şey] ya da kapitalizm (Marx) gibi tek bir neden gösterecektir

--sosyal organizasyon ve gelişmenin gidişatını/şeklini açıklamak için göz önüne alınması gereken pek çok farklı değişken dizgesi verir

demokratik faydacılık sübjektiflik, birey, John Stuart Mill, Jeremy Bentham, insan tarihi yapar psikolojik + ekonomik arzu, istek, fikirler tarihsel varyasyon	Max Weber bunların ikisinin arasında	Marxizm toplum, bütün Karl Marx sınıf mücadelesi kapitalizm “objektif” Materyalist tarihi ilerleme
--	---	--

Weber [Simmel ve Pareto gibi] iyi tanımlanmış kavramsal araçlar kullanır. **Sosyal eylem, iktidar** tanımını niyet edilmiş ve önceden öngörülmüş eylem olarak tanımlamaya götürür. Weber’in fikri bireyle başlar ancak orada bitmez—bu nedenle sosyal kuramın iki kanadının ortasında durur.

İnsan davranışı, eylemi yapan bireyin “başkalarının davranışlarını göz önüne alan ve böylece kendi akışına yönlendirdiği” zaman gerçekleşir. **Sosyal eylem başkalarının eylemlerini tanıyan her türlü eylemdir**—beklediğimizde, hayal ettiğimizde başkalarına cevap verdiğimizde (gerçek ya da hayali).

Weber bazı insan davranışlarının bilinçsiz olduğunu inkar etmez, bazen düşünmeden uyum sağlarız, ancak **tam gelişmemiş bilinç** olduğunu iddia etti (sıradan davranışın ardında bir mesaj vardır).

Ne yaptığımızı nasıl anlamlandırıyoruz? Kendi eylemimizi nasıl anlıyoruz?

Weber, birbirimizi yönlendirme yollarımızda, davranışlarımıza nasıl anlam yüklediğimize (bu da onu sosyal eylem yapar), bunları nasıl anlamlandırdığımıza dair kalıplar bulduğunu iddia eder. Bu **bireysel bir süreç değildir**.

WEBER’İN 4 TİP SOSYAL EYLEMİ

* **araçsal rasyonel** –*araç-sonuç* ilişkisi, sıklıkla “ekonomik”

- bir şeyi başarmak için aktiviteleri düzene koyarız, amacımız vardır
- bu amaç ne yaptığımızı açıklar
- düzenlediğimiz harici nesnelere dünyası ya da başkalarıyla ilişkiler anlam kazanır
- uzman toplumu/otoritenin ortaya çıkışı

* **substantif rasyonel** –bir şeyleri onlara değer verdiğimiz için yaparız

- içsel iyiliğine/estetiğine/ahlakına/dini yönüne inandığımız için eylemi yönlendiririz
- başka bir şey başarmak için değil *kendisi için* bir şeyleri yapmak
- güzellik gibi

* **dışa vurumcu**—duyguların,duygusallığın, hissiyatın temeli (“bir şeyi sevmek”)

* **alışkanlık/gelenek**—her zaman öyle olduğu için yapmak, *adetlerin* hatırına

Yukarıdakiler niyet ya da güdü olabilir ancak aynı zamanda eylemimize yüklediğimiz *anlamlar* da olabilir. **Niyetleri bir dizi güdü** olarak bilebiliriz, dolayısıyla Weber yukarıdaki kategorilere güdüleri yerleştirdi.

Zaman içinde, **eylemin dağılımının** farklı sosyal gruplarda ya da topluluklarda nasıl değiştiğini gözlemledik.

* Weber'in hipotezi: **zaman içinde ve farklı toplumlarda, insan eylemi esasen alışkanlık olmaktan giderek artan bir şekilde araçsal rasyonelliğe doğru ilerledi** (yukarıdaki okun sebebi). (Tabii ki, âdet, alışkanlık bütün insan gruplarında gelişmek zorundaydı) (rutinleşme süreci)

* Tarih boyunca giderek daha fazla insan davranışının belirli amaçları başarabilmek için organize olduğunu ve giderek daha az bir şekilde alışkanlıktan ve adetten dolayı yapıldığını gözlemleyebiliriz.

* Alışkanlıktan araçsala/rasyonele geçiş **rasyonelleşme sürecidir**—sosyal gruplarla ve tarihle ilişkilendirildiğinde, rasyonalizasyon durumu haklı çıkarma *değil* bir şeyi *rasyonel hale getirme, mantık ve hesaba tabii tutmaktır*.

Weber **multi-sebebselliğin** ve dünyayı daha komplike okumanın ustasıydı.

--**eylemin muntazam bir şekilde bu kategorilere** parçalanabileceğine inanmıyordu

--bunlar insan eyleminin kalıplarına örülmüş *lensler* ya da *renklerdir*—**pek çok eylem bir**

kombinasyondan ibarettir—çoğu zaman birinin diğerine baskınlığı vardır

--bu kategoriler "**ideal tipler**"dir—Weber tarafından bulunmuş bir sosyal bilimler

metodolojisidir. *Herhangi bir ampirik eylem kavramsal ideali tam olarak kapsamaz; bu mantısal bir kurgudur.*

Weber **GRUP EYLEM tiplerinden** de bahseder, ancak bunların farklı kategorileri vardır.

Grup eylemiyle ilişkilendirilen anlamlar neler olabilir? Grup eyleminin üç ana oryantasyonu (eylemi yöneltten anlamlar). Bu kapsamlı bir tipoloji değildir, ancak sadece bir tanımlamanın *başlangıcı* olarak düşünülmüştür (grupların nasıl oluştuğunun tek şekli değil, ama temel şekilleridir).

Gruplar şu esaslar üzerine kurulmuştur ...

sınıf—materyal çıkarlar

statü—benzerlik ve prestij, yaşama stili, değerleri ve ortak duygular

iktidar—erişim sağlama ve kontrol teşebbüsleri—"siyasi partiler"

SINIFIN Weberyen tanımı: mal ve iş **pazarında benzer pozisyonları paylaşan** grubun üyeleri. Ortak durumları vardır, eşit/**benzer hayat fırsatları**.

--Sınıf sadece bir **emtia pazarı** (kapitalizmin olması gerekir) içerisinde var olabilirdi ancak mutlaka sınıf pozisyonu politika ya statüde sınıfsal olarak belirlenmiş eylemlere yol açmayabilir (*ancak Marx bunların mutlaka böyle olacağını söyleyecektir*).

--Bir birey belirli bir pozisyona ya da ekonomik yapıda belirli fırsatlara sahip olabilir ancak farklı bir yaşama tarzı ya da iktidara dair farklı ilgiler geliştirebilir.

Weber'in kavramları kombinasyon şeklinde de kullanılabilir ve bu konular hakkında pek çok sosyal bilimcinin konuştuğu dili oluşturur.

STATÜ—benzerlik, bağlantı, **yakınlık hisleri** üzerine kurulan gruplar

--örneğin, mesken komüniteleri, mahalleler, dini gruplar, akrabalık.

--neyin **şerefli, uygun** olduğuna dair inançlar

--**müşterek yaşam tarzı** sıklıkla aile içi evliliklerle desteklenen, misafirperverlik ilişkileri, düzenli etkileşim (Harvard öğrenci yapısını değiştirmek istediğinde rahatsız olan şey)

Weber’i en çok meşgul eden **sınıf ve statünün etkileşimidir**—birlikte nasıl çalıştıkları ya da birbirine karşı çalıştıklarında farklı topluluklara farklı özellikleri nasıl verdikleri.

Sınıf, Statü ve Parti’de Weber şöyle yazar:

“Sınıfların genel yeri ekonomik düzendir, grupların statülerinin yeri de sosyal düzendir, bu gruplar birbirlerini etkiler ve onlar da hukuki düzeni etkiler ve kendileri de sonra bundan etkilenirler. Ancak partilerin yeri iktidarın evindedir. Parti, iktidar sağlamaya ve mümkün olduğu yerlerde—sosyal, ekonomik, ya da başka türlü-- toplumsal eylemi etkilemeye yöneliktir.”

Açık bir iktidar tanımı veren, *iktidar nedir* sorusunu soran tek yazar Weberdir. Dennis Wrong’un tanzim ettiği ve detaylandığı ve şu ana kadar kullandığımız tanım Weberindir. Tabii ki, gücün yapılandırılması (devam eden kalıplar) ve kişiler arası ilişkilerin ötesine geçtiğimizde Wrong’un tanımını detaylandırıp genişleteceğiz.

Wrong Weber’den alıntılar:

“İktidar bir adamın/insanın ya bir dizi adamın başkaları karşı çıksa bile toplumsal eylemde kendi isteklerini gerçekleştirme şanslarıdır.”

Wrong’un argümanı ve tartışması temelde “başkalarının **karşı çıkması**” tanımlamasının dahil edilmesi üzerinedir. Bununla birlikte, Wrong’un çalışmasından alınacak önemli nokta iktidarın temelini değiştirebileceği ve sosyal bağlam, yapısal ve tarihi durumlara göre değişkenlik arz edebileceğidir.

Sınıfın ya da statünün nerede etkili olacağını ve iktidara erişimin ne olabileceğini bilmek için yapıyı bilmeniz gerekir.

Weber **çoğulcu bir iktidar nosyonu** sunar—gücün pek çok temeli vardır. İktidar *dağılımını* analiz edecek dil budur.

Weber sosyal eylemin alışkanlıktan ziyade giderek daha rasyonel olduğunu iddia eder—buradan iktidarın nerede olduğuna dair bir hipotez derleyebiliriz: **İktidar, araç-sonuç ilişkilerini manipüle edecek becerileri olanlarda olur**—ekonomi/iletişim sistemleri beceri/uzmanlıkları olanlarda olacaktır.